

Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının Sosyo-Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi

Investigation of Teachers' Attitudes Towards Inclusive Education in Terms of Socio-Demographic Characteristics

Rauf YANARDAĞ¹, İbrahim KONAL², Çağrı BAŞ³

Yayın geçmişi:
Makale gelişi:
31.01.2023
Revizyon:
03.02.2023
Kabul tarihi:
17.02.2023
Yayımlanma tarihi:
20.03.2023

Anahtar kelimeler:

Kaynaştırma eğitimi,
kaynaştırma eğitimine
yönelik tutum,
Öğretmenler, Sosyo-
demografik özellikler

Keywords:

Inclusive education,
Attitudes towards inclusive
education, Teachers,
Socio-demographic
characteristics

Özet: Bu araştırmanın amacı ilköğretim kademesinde görev yapan farklı branşlardan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının sosyo-demografik özellikler açısından değişkenlik gösterip göstermediğini incelemektir. Araştırmanın örneklemini, 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı içerisinde Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde bulunan 11 devlet ve 2 özel ilköğretim okulunda görev yapan 298 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, Sosyo-Demografik Bilgi Formu ve Kaynaştırma Eğitimi Tutum Ölçeği (KETÖÇ)-Öğretmen Formu kullanılarak elde edilmiştir. Çalışmanın bulgularında katılımcıların cinsiyet, sınıf mevcudu ve görev bölgesine göre kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Ancak medeni durum, yaş, kıdem yılı, branşa göre kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu kapsamda alanda çalışan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik bilgi ve becerileri artırılabilir. Kaynaştırma öğrencilerini de sürece dâhil edilip, bilişsel ve duygusal gelişimlerinin yanı sıra sosyal-kültürel gelişimlerini de destekleyecek sınıf ve okul bazlı çalışmalar artırılabilir. Öğrencilerin bilişsel ve duygusal gelişimlerinde aile katılımının önemli rolü düşünüldüğünde okul sosyal hizmet uzmanlarının da bu alanda istihdam edilmelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Abstract: The present study aims to examine whether the attitudes of primary school teachers from different branches towards inclusive education vary in terms of socio-demographic characteristics. The study sample consists of 298 teachers working in eleven public and two private primary schools in Siverek district of Şanlıurfa in the academic year 2021-2022. The study's data were obtained using Socio-Demographic Information Form and Inclusive Education Attitude Scale (IEASC). The study's findings revealed no significant difference between the participants' attitudes towards mainstreaming education according to gender, class size, and duty region. However, a significant difference was found between the attitudes towards inclusive education according to marital status, age, seniority, and branch. In this context, the knowledge and skills of teachers working in the field can be increased. Classroom and school-based studies should be increased to include mainstreaming students and support their social-cultural, cognitive, and emotional development. Considering the critical role of family involvement in students' cognitive and emotional development, it is thought that it would be more beneficial to employ school social workers in this field.

Giriş

Özel gereksinimli bireyler bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal özellikleri yönünden akranlarından farklı gereksinimleri olan bireylerdir. Bu bireylerin eğitimlerinin hangi ortamlarda karşılanması gerektiği konusu özel eğitim alanında meydana gelen gelişmelere paralel olarak farklı biçimlerde ele alınmıştır. Tarihsel süreç içerisinde özel gereksinimli öğrencilerin

¹Dr.Öğr.Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü. Kahramanmaraş, Türkiye, e-posta: shu.raufyanardag@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5783-2137

²Öğretmen, Siverek Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü. Şanlıurfa, Türkiye, e-posta: konalibrahim@outlook.com.tr ORCID: 0000-0001-5434-5272

³ Öğretmen, Siverek Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü. Şanlıurfa, Türkiye, e-posta: cagribas28@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7632-8932

eğitiminin gerçekleştirildiği ilk ortamlar ayrı yatılı/gündüzlü özel eğitim okulları iken bugün tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kaynaştırma eğitimi daha fazla kabul görmüş ve benimsenmiş bulunmaktadır (Kargın, 2004). Kaynaştırma/bütünleşme yoluyla eğitim uygulamaları Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2018) göre özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içerisinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitim olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir tanımda ise “*Özel gereksinimli bireylerin toplumun birer üyesi olabilmelerini sağlamak için gerekli destek ve hizmetler sağlanarak, bireye en uygun ve erken dönemde, en az kısıtlayıcı eğitim ortamlarında eğitim görmeleri için yapılması gereken çalışmalar*” şeklinde ifade edilmektedir (Kırcaali-İftar, 1992). Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli öğrenciye, normal gelişim gösteren akranlarına, öğrenci velilerine ve bu eğitimi uygulayan sınıf ve branş öğretmenlerine yeni deneyimler elde etme fırsatı yarattığı ve bireyleri çeşitli açılardan geliştirdiği birçok kez ifade edilmiştir (Anılan ve Kayacan, 2015).

Kaynaştırma eğitimine dâhil edilen yetersizlikten etkilenmiş öğrenciler, eğitim-öğretim ortamlarında akranlarıyla birlikte olabilme fırsatını elde ederler. Bu birliktelik, yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin akademik becerilerinde, günlük yaşam becerilerinde ve sosyal becerilerinde diğer çocukları kendilerine model almalarında önemli bir rol üstlenmektedir. Sosyal bir çevre içerisinde diğer çocuklarla paylaşılan yaşantılar, yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin daha sonraki yaşamlarında birer birey olarak toplumun kendilerinden neler beklediğini öğrenmelerine ve bu beklentilerine cevap vermelerine zemin hazırlar (Saylan ve Pekçağlayan, 2012). Benzer şekilde çocuklar açısından içinde buldukları toplumsal değerlerin anlaşılması ve kültürün özümsemesi sağlıklı gelişim süreci açısından önemli bir husus olarak görülmektedir (Özpolat, 2021). Bu nedenle kaynaştırma eğitiminin kazanımları açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin sınıfında bulunan özel gereksinimli öğrencilerin fiziksel özelliklerine, performanslarına, yeteneklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak sınıfın fiziksel düzeni, amaçlar, öğretim yöntemleri, kullanılan materyaller, öğretim içeriğinin sunumu ve ölçme değerlendirme konusundaki uyarlamaları başarılı bir kaynaştırma eğitimi için oldukça etkili olduğu düşünülebilir (Vural ve Yıkılmış, 2008).

Her birey değerlidir ve dolayısıyla toplumu oluşturan her bir bireyin sosyal-bilişsel ve duygusal açıdan topluma entegre edilmesi gerekmektedir. Bu eylemi de birey ve onun üyesi olduğu toplum adına eğitim-öğretim ortamları yapmaktadır. Eğitim programı hazırlanırken öncelikle bireysel benzerlikler dikkate alınmaktadır. Uygulamada ise her bireyin doğasına, yapısına kısacası bireysel farklılıklarına göre programda uyarlamalar yapılması gerekmektedir. Fakat gerçek olan bir durum var ki bireysel farklılıklar dikkate alındığı ölçüde eğitimde gerçek bir başarıdan bahsedilebilir (Aktepe, 2005). Eğitimde benzerlikleri dikkate almak kolaydır. Çünkü benzerlik odaklı bir yaklaşım daha az çaba ve ekonomi gerektirir. Bunun tam tersi farklılıklara odaklanmak ise daha zahmetli ve zaman gerektiren pahalı bir süreçtir. Fakat insanı tanımanın ve toplumsal çeşitliliği sağlamanın yolu bireysel farklılıkların göz ardı edilmemesinde yatmaktadır. Özellikle çocuklar toplumun en dezavantajlı kesimlerinden birini oluşturduklarından toplumda yaşanan olumsuz koşullardan yine en çok onlar etkilenmektedir. Bu nedenle çocukların bireysel farklılıklarının göz önünde bulundurulması uluslararası standartların, yasalara ve uygulamalara yansıtılması önem arz etmektedir (Özpolat, 2023). Diğer yandan kaynaştırma yolu ile eğitim uygulamalarının eğitimde bireysel farklılıkları ele almanın önemli yollarından biri olduğu düşünülebilir. Sınıf ve branş öğretmenlerinin de sosyo-demografik değişkenler açısından kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerinin tespit edilmesi bu alanda yapılabilecek çalışmalara önemli katkılar sunabileceği araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur.

Tüm bunlardan hareketle bu araştırmanın temel amacı Şanlıurfa ili Siverek ilçesinde ilköğretim (İlkokul-Ortaokul) kademesinde görev yapan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik

tutumlarının sosyo-demografik özellikler açısından değişkenlik gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Temel amaca ulaşmak için belirlenen alt amaçlar ise şunlardır:

- Kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlar, özel eğitim öğretmenleri ile diğer branş öğretmenleri arasında farklılık göstermekte midir?
- Meslekte geçirilen süre, kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarda farklılık göstermekte midir?
- Cinsiyet değişkeni, kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarda farklılık göstermekte midir?
- Yaş değişkeni, kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarda farklılık göstermekte midir?
- Medeni durum, kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarda farklılık göstermekte midir?
- Çalışılan bölge, kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarda farklılık göstermekte midir?
- Sınıf mevcudu, kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarda farklılık göstermekte midir?

1. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin toplanma süreci ve analizi bileşenlerine yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Modeli

Bilimsel araştırmaların metodolojik yaklaşımları epistemolojik ve ontolojik bakış açısına göre farklılık gösterebilmektedir. Bu araştırma kapsamında deneme ve tarama modeli olmak üzere iki temel araştırma modeli düşünülmüş (Karasar, 2012) ve mevcut araştırma, tarama modeli çerçevesinde yapılandırılmıştır. Tarama modellerinden ilişkisel karşılaştırmalı araştırma modeli (Karasar, 2012) kullanılarak araştırmanın bağımlı değişken puanlarının bağımsız değişken gruplarında farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

1.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı içerisinde Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde bulunan ilköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise, seçkisiz olmayan örnekleme türü olan kolayda (kolay erişilebilir) örnekleme yoluyla seçilmiş olan Şanlıurfa İli Siverek İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan gönüllü katılımcı öğretmenler oluşturmaktadır. Bu kapsamda araştırma örneklemi, 11 devlet 2 özel ilköğretim (ilkokul-ortaokul) okulunda görev yapan 298 öğretmenden oluşmaktadır.

1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, sosyo-demografik bilgi formu ve kaynaştırma eğitimi tutum ölçeği kullanılarak elde edilmiştir.

Sosyo-Demografik Bilgi Formu: Anketin ilk kısmında katılımcılara ait cinsiyet, yaş, medeni durum, branş, kıdem yılı, görev bölgesi ve görev yaptığı sınıftaki öğrenci mevcuduna dair sosyo-demografik özelliklerini ölçmeyi amaçlayan sorular sorulmuştur. 7 sorudan oluşan bu formda cevap seçenekleri kategorik bir şekilde düzenlenmiştir.

Kaynaştırma Eğitimi Tutum Ölçeği (KETÖÇ)-Öğretmen Formu: Bu ölçek, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumlarını ortaya koymak üzerine Laçın ve Taşlıbeyaz (2020) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 5'li likert tipinde, 12 maddeden ve sınıf, okul, aile, başarı boyutlarından oluşmaktadır. Her boyut için alınan yüksek puan olumlu tutumu; düşük puan ise olumsuz tutumu yansıtmaktadır. Ölçekte yer alan 1, 2, 3, 6, 10 ve 11 numaralı maddeler ters kodlama ile puanlanmaktadır. Ölçeğin geliştirilme sürecinde sınıf, okul, aile ve başarı boyutlarına ilişkin Cronbach alfa katsayıları sırasıyla .86; .72; .76; .74 şeklindedir. Bu çalışmada ise boyutlara yer verilmemiş toplam puan üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Orijinal çalışmada ölçeğin tamamı için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .74; bu çalışmada ise .71 olarak bulunmuştur.

1.4. Verilerin Toplanma Süreci ve Analizi

Araştırmanın etik boyutunu değerlendirmek üzere 03/06/2022 tarihinde Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kuruluna başvurulmuştur. Kurulun 21/06/2022 tarih ve E-72321963-200-133816 sayılı sayısı ile “Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi” başlıklı bu araştırmanın etik kurallara uygunluğu oy birliği ile kabul edilmiştir. Anket uygulamasının gerçekleştirilebilmesi için gerekli kurumsal izinler alındıktan sonra araştırma verileri, öğretmenlerin katılımcı onamı alındıktan sonra anket ve form aracılığıyla toplanmıştır. Buna yönelik ilk olarak Siverek ilçe merkezi ve köylerde ilköğretim kademesinde çalışan öğretmenlere ilgili form ve anket online olarak gönderilmiş, gönüllü katılımcılar da doldurup geri bildirimde bulunmuştur.

Verilerin analizi için SPSS 22.0 (Statistical Packages for the Social Science) paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı bilgiler (frekans ve yüzde dağılımları) verildikten sonra ölçeğin, örneklem grubu için güvenilirliğini değerlendirmek üzere güvenilirlik katsayısı olan Cronbach alfa katsayısına bakılmıştır.

Ölçeğe ilişkin verilen bilgiler (Bk. Tablo 2) ışığında ve verilerin büyük ölçüde histogram eğrisinin içinde yer alması nedeniyle parametrik testler kullanılmıştır. Ölçek puanlarına göre iki kategoriden oluşan gruplar için Bağımsız Örnekler için T Testi, üç ve üçten fazla kategoriden oluşan gruplar için ise Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) uygulanmıştır. Gruplar arasındaki karşılaştırmalarda, %95 güven aralığı ile %5 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

2. Bulgular

Araştırmaya katılan bireylere ilişkin sosyo-demografik bulgular şu şekildedir:

Tablo 1. Örneklem Grubuna İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular

Değişkenler	Sayı (n=298)	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	%56
	Erkek	%44
Yaş	25-29	%46
	30-34	%26,2
	35-39	%17,4
	40≥	%10,4
Medeni Durum	Evli	%54,4
	Bekar	%45,6
Branş	Sınıf	%41,6
	Türkçe	%12,1
	Matematik	%10,4
	Sosyal Bilgiler	%8,7
	Fen Bilimleri	%7

	İngilizce	14	%4,7
	Beden Eğitimi	13	%4,4
	Din Kül. ve Ahlak Bil.	12	%4
	Görsel Sanatlar	10	%3,4
	Özel Eğitim	6	%2
	Müzik	5	%1,7
Kıdem Yılı	0-4	135	%45,3
	5-9	88	%29,5
	10-14	30	%10,1
	≥15	45	%15,1
Görev Bölgesi	İlçe Merkezi	205	%68,8
	Kırsal Bölge	93	%31,2
Sınıf Mevcudu	≤24	90	%30,2
	25-34	135	%45,3
	≥35	73	%24,5

Tablo 1'e göre analize dahil edilen katılımcıların %56'sının kadın, %44'ünün erkek; %46'sının 25-29 yaş aralığında; %54,4'ünün evli, %45,6'sının bekar; %41,6'sının sınıf öğretmeni; %45,3'ünün kıdem yılının maksimum 4 yıl olduğu; %68,8'inin İlçe Merkezinde, %31,2'sinin Kırsal Bölgede; %45,3'ünün 25-34 kişilik sınıflarda görev yaptığı görülmektedir.

Tablo 2. Ölçeğe İlişkin Bulgular

Değişkenler	n	ort.	ss	α	Basıklık	Çarpıklık
Kaynaştırma Eğitimi Tutum Ölçeği	298	49,3	5,3	,71	-0,4	-0,3

Ölçeğe ilişkin bulgular incelendiğinde güvenilirlik katsayısının ,71 olduğu görülmektedir. İdeal olarak bu katsayının, 70 ve üzerinde olması beklenir (Pallant, 2020: 113). Tablo 2'ye göre ölçeğe ilişkin basıklık değerinin -0,4; çarpıklık değerinin ise -0,3 olduğu anlaşılmaktadır. Normal dağılım varsayımını gerektiren parametrik testler için bu değerlerin $\pm 1,96$ aralığında olması arzu edilir (Abu-Bader, 2021).

Tablo 3. Bazı Değişkenlere Göre T Testi Sonuçları

Değişkenler	Kadın		Erkek		t	sd
	ort.	ss	ort.	ss		
	49,6	5	49	5,7	1,102	
KETÖÇ	Evli		Bekar		2,207*	296
	48,7	5,5	50,1	5		
	Kırsal B.		İlçe M.		-,178	
	49,3	5,3	49,4	5,3		
Özel E.		Diğer		2,269*		
54,2	3,2	49,2	5,3			

* $p < ,05$

Yapılan analizler neticesinde katılımcıların cinsiyetine ($t_{296}=1,102$; $p > ,05$) ve görev bölgesine ($t_{296}=-,178$; $p > ,05$) göre kaynaştırma eğitime ilişkin tutumlarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği gözlenmiştir. Bulgular incelendiğinde kadınların ($\bar{X}=49,6$) erkeklerden ($\bar{X}=49$); İlçe Merkezinde görev yapanların ($\bar{X}=49,4$) kırsal bölgede görev yapanlardan ($\bar{X}=49,3$) daha olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların medeni durumlarına göre kaynaştırma eğitime ilişkin tutumları anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre bekar olanlar ($\bar{X}=50,1$) evli olanlardan ($\bar{X}=48,7$) istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde daha yüksek bir tutuma sahiptir ($t_{296}=2,207$; $p < ,05$). Ayrıca Tablo 3 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin ($\bar{X}=54,2$) kaynaştırma eğitime ilişkin tutumlarının anlamlı bir şekilde diğer öğretmenlerden ($\bar{X}=49,2$) daha yüksek olduğu görülmektedir ($t_{296}=2,269$; $p < ,05$).

Tablo 4. Bazı Değişkenlere Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler	Yaş								F	Fark (Tukey)
	25-29 (1)		30-34 (2)		35-39 (3)		40≥ (4)			
	ort.	ss	ort.	ss	ort.	ss	ort.	ss		
	50,1	5,1	49,4	5,2	49,4	4,9	45,8	5,5	5,966*	1,2,3>4
KETÖÇ	Kıdem Yılı								2,981*	1>4
	0-4 (1)		5-9 (2)		10-14 (3)		≥15 (4)			
	50	5,1	49,4	5,2	49,4	5,5	47,3	5,4		
	Sınıf Mevcudiyeti									
≤24 (1)		25-34 (2)		≥35 (3)				2,321		
50,3	5,5	48,9	5,3	48,9	4,7					

* $p < ,05$

Tablo 4'e göre katılımcıların kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumları sınıf mevcuduna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermezken ($F_{2,295}=2,321$; $p>,05$) yaşa ($F_{3,294}=5,966$; $p<,05$) ve kıdem yılına ($F_{3,294}=2,981$; $p<,05$) göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Genel olarak hem yaş hem de kıdem yılı artıkça kaynaştırma eğitimine ilişkin tutum puanlarının azaldığı gözlenmektedir. Bununla beraber sadece en düşük tutuma sahip 40 yaş ve üzeri grup ($\bar{X}=48,5$) ile diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. 40 yaş ve üzeri grubun diğer gruplara göre anlamlı bir şekilde daha düşük tutuma sahip olduğu söylenebilir. Kıdem yılı bakımından ise 15 yıl ve üzerinde çalışanlar ($\bar{X}=47,3$), maksimum 4 yıl çalışanlara ($\bar{X}=50$) göre anlamlı bir şekilde daha düşük bir tutuma sahiptir. Sınıf mevcuduna göre anlamlı bir fark bulunmamış, mevcudiyeti 24 ve daha düşük olan sınıflarda görev alanların ($\bar{X}=50,3$) kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

3. Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın bu bölümünde araştırmamızın sonuçları özetlenerek tartışma yürütülmüş ve araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda çeşitli önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada, kadın öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının erkek öğretmenlere oranla daha yüksek olduğu fakat cinsiyet değişkeni açısından aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamızdan elde edilen bu bulgu Demir ve Açar'ın (2010) çalışmalarında da erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre kaynaştırma öğrencilerini sınıflarına daha çok ait hissettikleri bulgusuyla örtüşmemektedir. Bu yönü ile araştırmamızda elde ettiğimiz bulgu, araştırmamızı diğer çalışmalardan farklı kılmaktadır. Bu durum, çalışmaya dâhil olan öğretmenlerin çoğunun aktif olarak mesleğini yapıyor olmaları ve mesleki deneyimlerinin daha az olmasıyla ilişkilendirilebilir. Özel eğitim öğretmenlerinin diğer branşlardaki öğretmenlere göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının branş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Ortaya çıkan bu bulgunun benzer çalışmalar (Saloviita, 2020; Akt., Kandemir, v.d.,2021) ile branş değişkeni açısından örtüştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin; sınıf ve branş öğretmenlerine göre daha olumlu tutuma sahip oldukları bulgusu tespit edilmiştir. Bu sonuçların araştırmamızdan elde edilen özel eğitim öğretmenlerinin diğer branşlardaki öğretmenlere göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği bulgusu ile örtüştüğü görülmektedir.

Araştırmada, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının, kıdem süresi daha az ve daha genç olan öğretmenlerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu bulgunun daha önce Fazlıoğlu ve Doğan (2013) tarafından yapılan araştırma bulgusu ile çeliştiği görülmektedir. Fazlıoğlu ve Doğan (2013), yaptıkları araştırmada öğretmenlerin yaşları yükseldikçe kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları olumlu olmaktadır bulgusunu elde etmişlerdir. Bu sonucun araştırmamızın benzer çalışmalardan farklılaşan önemli bir yönü olduğu söylenebilir. Alan yazında yer alan bir diğer araştırmada (Unianu,2012; Akt., Kandemir vd., 2021) mesleki deneyim yılı az olan öğretmenlerin, mesleki deneyim yılı fazla olanlara göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının daha olumlu olduğuna dikkat çekmiştir. Bu yöndeki bulgular ise araştırmamızdan elde edilen bulgularla çelişmektedir. Bu farklılığın, mesleki deneyim süresi, tükenmişlik, meslek yaşamına yeni başlama gibi değişkenlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda bekâr olan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının, evli olanlardan anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Her ne kadar ilçe merkezinde çalışan öğretmenlerin kırsal bölgelerde çalışan öğretmenlere göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları daha yüksek olsa da çalışmamızda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmamızın merkezde çalışan öğretmenlerin kırsal bölgelerde çalışan öğretmenlere göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusu çalışmamızı bu yönü ile benzerlerinden farklı kılmıştır.

Araştırmanın bulgu ve sonuçları birlikte değerlendirildiğinde ilköğretim kademesinde çalışan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının geliştirilmesine yönelik öneriler şunlardır:

- Meslekteki kıdem süresi fark etmeksizin sempozyum/konferans/seminer/kongre/atölye /hizmet içi eğitim çalışmaları ile öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik bilgi, beceri ve farkındalıkları artırılabilir. Özellikle Şanlıurfa gibi yeni öğretmen atamalarının yoğunlukta olduğu bölgelerde hizmet içi eğitimler veya online eğitimler kapsamında bu tür eğitimler daha sıklıkla verilebilir. Ayrıca kıdem yılı fazla olan öğretmenlerin iş yoğunluğu ve kaynaştırma öğrencilerinin özel durumlarından kaynaklı olarak öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri yüksek olabilir. Bu nedenle bu öğretmenlere de hizmet içi eğitimler veya online eğitimler verilebilir.
- Okul psikolojik danışmanlarının öğrencileri ilgilendiren birçok konuda olduğu gibi kaynaştırma öğrencilerinin eğitimi ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci ile ilgili de öğretmenlere danışmanlık hizmeti sundukları düşünüldüğünde, okul psikolojik danışmanlarına kaynaştırma öğrencilerinin öğretmenlerine yönelik danışmanlık kursları Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde açılabilir.
- Kendilerini okul iklimine ait hisseden öğrencilerin sınıf bazlı çalışmalara da daha aktif bir biçimde katılım gösterebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle kaynaştırma öğrencilerini ve diğer öğrencileri de sürece dâhil edecek biçimde sınıf ve okul bazlı sosyal-kültürel projeler geliştirilebilir.
- Öğrencilerin bilişsel ve duygusal gelişimlerinde aile katılımının rolü yadsınamaz bir gerçektir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının değiştirilmesinde aile katılımının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle kaynaştırma öğrencilerinin ailelerine de danışmanlık hizmetleri verilebilir. Ailelere yönelik zaman zaman seminer, atölyeler, bilgilendirici çalışmalar, ev ziyaretleri yapılabilir. Ailelere yönelik yapılacak olan çalışmaların öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik sınıf içerisindeki tutumlarını da olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Özellikle okul ve öğrenci sorunlarının ailelerle birlikte ele alınması ve kapsamlı çözüm arayışlarının ortaya konulması adına okul sosyal hizmeti uygulamasına duyulan ihtiyaç ve okul sosyal hizmet uygulamasının bir çözüm oluşturacağı birçok akademik çalışmada ortaya konulmuştur (Özbesler ve Duyan, 2010; Aykara, 2011; Özkan ve Kılıç, 2014; Demirel, 2022). Ayrıca bazı çalışmalarda da (Bildirici, 2014; Emir, Tarakcı ve Doğan, 2020; Topper ve Özkan, 2022; Topper ve Özkan, 2021) belirtildiği gibi özel durumu olan çocuklara sahip ebeveynler, yetersiz sosyal destek, bakım yükü ve finansal yükü nedeniyle psikolojik iyilik hallerini kaybetme riski, fiziksel ve zihinsel sağlık sorunları ile karşı karşıya kalabilmektedir. Dolayısıyla kaynaştırma başta olmak üzere yaşanan ve yaşanması olası diğer sorunların bir bütün olarak ele alınıp üzerinde durulması önem arz etmektedir. Bu nedenle okul sosyal hizmet uzmanlarının bu alanda istihdam edilmelerinde hem farklı branş öğretmenleri, hem öğrenciler, hem de aileler açısından üstün yarar sağlayacağı düşünülmektedir.
- İlköğretim kademesinde çalışan öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri için hazırlayacakları bireyselleştirilmiş eğitim planlarında kullanabilmeleri amacıyla bölgesel koşulların da dikkate alındığı Milli Eğitim Bakanlığı temelli dijital uygulamalar, kılavuz kitaplar geliştirilebilir.
- Sınıf ve branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının sınıf mevcudu ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Buradan hareketle özellikle kırsal ve merkez okullardaki öğrenci mevcutları kaynaştırma öğrencileri ve bu öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin lehine mevzuat düzenlemeleri yapılabilir.
- Yapılacak olan başka çalışmalara kaynaştırma öğrencisinin hastalık tanısının ne olduğu, yaşı, hangi kademe olduğu, ailesinin eğitim durumu, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili daha önce herhangi bir hizmet içi eğitim/kurs alıp almadıkları gibi farklı değişkenler de eklenebilir.

- Başka çalışmalarda sınıf ve branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının geliştirilebilmesi adına kurs ya da psikoeğitim çalışması planlanarak deneysel çalışmalar da yürütülebilir.

Kaynakça

- Abu-Bader, S. H. (2021). *Using statistical methods in social science research: With a complete SPSS guide* (3th ed.). New York: Oxford University Press.
- Aktepe, V. (2005). Eğitimde bireyi tanımanın önemi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 15-24.
- Anılan, H. ve Kayacan, G. (2015). Sınıf öğretmenlerinin gözüyle kaynaştırma eğitimi gerçeği. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015) Özel Sayısı, s.74 – 90. Doi: 10.14686/BUEFAD.2015USOS0zelsayi13198
- Aykara, A. (2011). Kaynaştırma Eğitimi Sürecindeki Bedensel Engelli Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler ve Okul Sosyal Hizmeti. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(1), 63-84.
- Bildirici, F. (2014). *Özel eğitime gereksinimi olan çocuğa sahip ailelerde aile yükü ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Demir, K. M. ve Açar, S. (2010). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin düşünceleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 749-770.
- Demirel, B. (2022). *Tek Ebeveynli Aileler, Yaşayanlar ve Meslek Elemanları Anlatıyor: Güçlükler, Gereksinimler ve Beklentiler*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Emir, A., Tarakcı, D., ve Doğan, S. (2020). Özel gereksinimli çocukların annelerinde bakım veren yükü ve merhamet yorgunluğunun incelenmesi. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 3(3): 153-160.
- Fazlıoğlu, Y. ve Doğan, K. M. (2013). Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 223-234.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 1-13.
- Kırcaali-İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 16(86), s.45-50.
- Kandemir, M., Kurt, K. ve Apaydın, Z. (2021). Farklı branşlardaki öğretmenlerin kaynaştırma eğitimlerine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(5), 15-34.
- Laçın, E. ve Taşlıbeyaz, H.F. (2020). Kaynaştırma eğitimi tutum ölçeği (KETÖÇ) - öğretmen formu: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Karamanoğlu Mehmetbey Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 120-132.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. <https://orgm.meb.gov.tr/www/ozel-egitim-hizmetleriyonetmeligi-yayimlandi/icerik/1089>, pdf. Erişim Tarihi: 27.09.2022.
- Özbesler, C. ve Duyan, V. (2010). Okul ortamlarında sosyal hizmet. *Eğitim ve Bilim*, 34(154).
- Özkan, Y. ve Kılıç, E. (2014). Çocuk ve aile odaklı sorunların çözümünde okul sosyal hizmet uzmanlarının önemi: uzmanların çocuk ve ailelerle çalışmada sahip oldukları beceriler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183(183), 397-412.

- Özpolat, A. O. (2021). *Türkiye’de çocuk hizmetleri*. Ankara: Çizgi Yayınevi.
- Özpolat, A. O. (2023). Çocuk ihmal ve istismarının politikalarla ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 141-153.
- Pallant, J. (2020). *SPSS kullanma kılavuzu: SPSS ile adım adım veri analizi* (3.Baskı) (Çev. S. Balcı, B. Ahi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Saylan, G. ve Pekçağlıyan, N. (2002). *Sınıf ve Okul Ortamına Uygun Olmayan Davranışların Azaltılmasında Sınıf Öğretmeni ve Akranlara Uyuşmayan Davranışların Ayrımlı Pekiştirilmesi İşlem Sürecinin Öğretimine Yönelik Kaynaştırma Destek Eğitim Programı Örneği*. XII. Ulusal Özel Eğitim Kongresi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. 289-298.
- Toper, F., ve Özkan, Y. (2022). Otizmlili Çocuğa Sahip Ailelerin Finansal Yüklerine İlişkin Deneyimleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(4), 1027-1048.
- Toper, F., ve Özkan, Y. (2021). Otizmlili Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Deneyimleri. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(43), 6682-6707.
- Vural, M. ve Yıkılmış, A. (2008). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öğretimin uyarlanmasına ilişkin yaptıkları çalışmaların belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2).

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Toplumsal Politika Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu

Tarih: 21/06/2022

No: E-72321963-200-133816 numaralı karar.